

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

19e jaargang

nummer 2

Februari 2019

KERKBEHEER

De eerste Kerkbeheer
PLASTIC VRIJ
op de deurmat

*Veiligheid en risicobeheersing
in de kerk*

De hulpverleningsorganisatie

Schaapsound is de leverancier voor spraak- en muziekinstallaties, liturgieprojectie en HD KerkTV

Oude Kerk Scheveningen

Zwolle www.schaapsound.nl
Ridderkerk info@schaapsound.nl
Roermond Tel: 085-0663333

HEEFT UW KERKELIJKE GEMEENTE EEN HYPOTHEEK NODIG?

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

Bij SKG kunt u terecht voor:

- een nieuwe financiering
- oversluiten huidige financiering
- passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie skggouda.nl.

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Een veilig huis	5
Veiligheid & risicobeheersing in de kerk	6
Maandelijks cartoon	9
De orgelbank	9
Veiligheid: de regels en de praktijk	10
Vraag van de kerkrentmeester Omgaan met strengere eisen	13
Agenda	14
Producten	14
Opinie Verplichte vrijwilligersinzet	15
In dienst van de kerk De hulpverleningsorganisatie	16
Risicobeheersing en veiligheid uit het oogpunt van de verzekeraar	18
VKB vrouw Jet de Lange	23
VKB Partner Doduva	24
Actueel	26
Ambtsdragers gezocht	28
Bouwsculptuur Kerkdriel	30
Verenigingsnieuws	31
Werk, bid & bewonder	32
Onderscheidingen van de VKB	34
PKN Onderscheidingen	35

= een nieuwe rubriek (zie ook pagina 4)

#plasticvrij

Is het u direct opgevallen? Dit is de eerste editie van Kerkbeheer die verzonden wordt zonder plastic verpakking. In de zomer van 2018 stond het Kerkbeheer nummer in het teken van duurzaamheid. Dit nummer stond vol met nuttige tips en inspiratie. De redactie voelde zich toen wel enigszins bezwaard om het nummer te versturen in, jawel, een plastic verpakking. Daarom zijn we op zoek gegaan naar andere mogelijkheden, zoals composteerbaar folie. Alleen op technisch gebied waren er bij deze alternatieven wel een aantal uitdagingen.

Overigens was de enige reden waarom het blad, in ons geval, verpakt wordt vanwege de adresdrager. Zelf was ik ervan overtuigd dat het was bedoeld als bescherming van het blad. Dat de bezorger, ondanks alle weersomstandigheden, ons toch kan voorzien van een mooi en droog exemplaar van Kerkbeheer. Dit bleek dus niet het geval, waardoor de oplossing vrij simpel bleek. Het adres komt voortaan op het blad zelf!

Mariëtte van Ooijen
Eindredacteur

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Drs. C. de Raadt, Bodegraven, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
Drs. R. Buddenberg, Zoetermeer, lid

Ereleden

D.G. Bijl, drs. G. van Soest en
Mr. P.A. de Lange

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, M. van Ooijen, eindredacteur, W. Hukom, N.J.M. de Jong en E. van Rijssen

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

VKB Bureau

Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen

€ 30,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen per kalenderjaar. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/december zijn gecombineerde nummers).

Oplage & druk

5.500 ex. © februari 2019 - Verloop drukkerij

Foto omslag

ZHZAActueel - Brandweeroefening bij de grote kerk in Sliedrecht

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

■ Nieuwe rubriek | VBK Vrouw

Op pagina 23 van dit nummer vindt u een nieuwe rubriek, namelijk VKB Vrouw. Tijdens de verschillende bijeenkomsten van de VKB, zien we voornamelijk mannelijke kerkrentmeesters. Maar de vrouwen zijn er zeker! En we willen ze graag in beeld brengen. We zijn benieuwd naar hun inbreng en drijfveren.

Jet de Lange van de Protestantse Gemeente Didam, trapt af!

Voor suggesties mag u ons natuurlijk altijd een bericht sturen: info@kerkrentmeester.nl

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN & TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Een veilig huis

Soms lijkt het er wel eens op dat de frequentie waarmee kerk en geloof in het nieuws komen recht evenredig toeneemt met de mate waarin de getalsmatige relevantie van de georganiseerde kerk afneemt.

Aan het einde van het vorige jaar leerde het SCP ons dat de kerk in een minderheidspositie terecht is gekomen. De secularisatie neemt toe, de belangstelling voor de georganiseerde kerk neemt af. Er zijn lichtpuntjes zoals de toename van participatie en trouw bij jongeren. Ook de groei van groepen christen-migranten is overduidelijk. Tegelijk haalt de kerk bij herhaling (soms zelfs internationaal) de publiciteit; of het nu gaat om de nog steeds voortdurende marathon kerkdienst in de Bethelkapel in den Haag of de Nashville verklaring, kerk en geloof halen (niet altijd positief overigens) het nieuws. Het doet goed te zien dat voortrekkers als René de Reuver in deze vaak maatschappelijk moeilijke discussie stelling durven nemen en daarmee de pluriformiteit van de protestantse kerk in Nederland weten te benadrukken. Ze plaatsen daarmee geloof en kerk in de tijd en niet uit de tijd. Een gemeenschap die voor elk mens die daarvoor kiest een veilig thuis kan en mag zijn.

In de eerste maanden van 2019 worden er op diverse plaatsen in het land vanuit de landelijke kerk bijeenkomsten gehouden over de in december vorig jaar verschenen concept nota 'Mozaïek van kerkplekken'. In deze nota wordt – in vervolg op de nota Kerk 2025 en het ontstaan van de pioniersplekken – ingegaan op het ontstaan van nieuwe vormen van kerk-zijn en de consequenties daarvan voor de organisatie van die diversiteit aan vormen.

Een huis, een tiny house en een caravan zoals afgebeeld in de nota 'Mozaïek van kerkplekken' - Protestantse Kerk in Nederland

In die grote diversiteit die aan het ontstaan is onderscheiden de schrijvers van de nota drie hoofdtypen:

- Het veilige en stevige huis: de reguliere, permanente en gestructureerde gemeente met de herkenbare regels vanuit de kerkorde, waarvan er nog vele een stabiele basis vormen voor de plaatselijke geloofsgemeenschap;
- Het veilige en flexibele tiny house; in de nota gekarakteriseerd als kerngemeente met vaak bescheidener en minder formele structuren, regels en ambtsdragers;
- De flexibele en kleinschalige caravan: vaak kleinschalige en tijdelijke organisatievormen in gedaantes als kliedergemeenten en pioniersplekken.

De nota pleit voor ruimte aan deze verscheidenheid en voor verbinding tussen de diverse vormen van gemeente zijn.

Voor de gemiddelde kerkrentmeester lijkt de discussie hierover een ver-van-mijn-bed show. Het ligt voor de meesten van ons nog ver van wat we in de dagelijkse praktijk te doen hebben. Maar dat is wellicht een te oppervlakkige benaderingswijze. Als deze vormen van kerk-zijn inderdaad toenemen, dan zullen we ons ook op beheersgebied met die pluriformiteit bezig moeten houden. Vraagstukken rond gebouw, aanstelling van predikanten en overige medewerkers, geldwerving en financiering dienen zich dan in een geheel andere gedaante aan. Is dat een bedreiging? Of is het een uitdaging om ook in deze tijd te zoeken naar organisatievormen waarbinnen de gemeenschap in veiligheid en geborgenheid kan dienen en vieren? Een eigentijdse kerkrentmeesterlijke opdracht lijkt zich af te tekenen.

Veiligheid & risicobeheersing in de kerk

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Istock

Als we over veiligheid en de kerk nadenken, onderscheiden we op ons VKB-bureau vaak vier terreinen. Het gaat dan om: (1) veiligheid en de fysieke ruimte, (2) veiligheid en activiteiten, (3) veiligheid en mogelijk geweld en (4) veiligheid in sociale relaties.

Het thema 'veiligheid en risicobeheersing' heeft alles te maken met kerkrentmeesterlijke taken. Van belang is dat we ons bewust zijn van wat er komt kijken en dat we in onze eigen gemeente – waar nodig – de adequate maatregelen nemen, of de bestaande regelingen nog eens langslopen.

1. Veiligheid en de fysieke ruimte

Helder is, dat de kerkelijke gemeente verantwoordelijk is voor een veilige omgeving in en rond het kerkgebouw dan wel een afzonderlijk verenigingsgebouw. Het gaat om fysieke veiligheid. Denk aan zaken als: er komen geen brokstukken van de toren vallen, stoeptegels liggen recht, trapleuningen laten niet los, er zijn waarschuwingen bij op- en afstapje, wij weten wat ons te doen staat als we te maken krijgen met asbest. Dit soort kwesties. Er zijn genoeg inspecties en checklijstjes te bedenken en te downloaden om dit voortdurend in de gaten te houden. Belangrijk in dezen is ook de brandveiligheid, met name de noodzakelijke preventieve maatregelen en de

ontruimingsmogelijkheden. In 'Kerkbeheer' van april 2018 is hier meer aandacht aan besteed. U kunt de oudere nummers van 'Kerkbeheer' teruglezen via de website van de VKB.

2. Veiligheid en activiteiten

Onze gebouwen staan er natuurlijk niet voor niets. Het is de bedoeling dat er activiteiten plaatsvinden. Ook wordt erin gewerkt. Of de kerk en/of de zalen worden verhuurd. Op welke manier hebben we vorm gegeven aan Arbo-aspecten? Denk maar eens aan goed materiaal voor de kosters als ze moeten schoonmaken, goed ergonomisch meubilair als we ook een kerkkantoor runnen. Maar ook: is de zogeheten 'bedrijfshulpverlening' goed geregeld. De kerkelijke organisatie (ook bij verhuur) is er verantwoordelijk voor dat er hulpmiddelen aanwezig zijn, als er een incident gebeurt waarbij iemand gewond raakt of onwel wordt. Ook mensen die EHBO kunnen toepassen, dienen aanwezig te zijn. Hoe hebben we dat geregeld?

Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)

Risico-inventarisatie en -evaluatie

(RI&E) is een taak die voortvloeit uit de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet). Voor de werkgever, in samenspraak met de werknemer(s), een taak om de werkplek(ken) aan de hand van een zekere handleiding te bekijken op de aanwezigheid van gevaarlijke en/of ongezonde werksituaties. Er is een model ontwikkeld dat is getoetst door een arbodienst en dat voldoet aan de wettelijke verplichtingen. Dit instrument is erkend voor de toetsingsvrijstelling. Als de werkgever minder dan 25 medewerkers in dienst heeft, dan behoeft de RI&E niet door een arbodeskundige te worden getoetst wanneer gebruikgemaakt wordt van dit instrument. Het model is beschikbaar via: <https://kerkrentmeester.nl/kennisbank/arbo-bhv>.

Ten aanzien van de evaluatie wordt opgemerkt dat het plan van aanpak jaarlijks geactualiseerd moet worden. Bovendien moet worden nagegaan of de geconstateerde gevaarlijke en/of ongezonde situaties binnen de gestelde termijnen zijn verholpen en of er nieuwe situaties zijn geconstateerd. Het is wettelijk vastgelegd dat een risico-inventarisatie, wanneer er ►

geen grote wijzigingen optreden in de werkorganisatie, na ongeveer 4 jaar wordt herhaald.

3. Veiligheid en mogelijk geweld

Een heikel onderwerp is veiligheid en mogelijke gewelds dreiging. Er is sprake van een vreemde paradox. Op het moment dat je maatregelen treft (bijvoorbeeld beveiligers of camera's introduceert), doe je dat om de veiligheid te verhogen. Maar het eerste effect is vaak dat bezoekers en omstanders zich juist minder veilig gaan voelen, en het tweede effect is dat je juist aandacht trekt van kwaadwillenden.

Er is sprake van een vreemde paradox

Aan de éne kant komt het meer voor dan vroeger dat er gedoe ontstaat in of rond een kerk, door mensen die

grenzen over gaan die we niet zouden willen tolereren, aan de andere kant willen we als kerk open en gastvrij zijn temidden van onze stad, ons dorp of onze wijk. Dat verdraagt zich niet zo goed met gesloten deuren, scanpoortjes, beveiligers en camera's.

Wat is een goede middenweg?

Wat voorkomt, zeker bij kerken die ook doordeweekse openstelling kennen, is dat er conflictjes kunnen ontstaan tussen personeel of vrijwilligers van de kerk en bezoekers, die niet zo op de hoogte zijn van onze mores, dan wel zich onbehoorlijk gedragen. Die conflictjes kunnen zomaar uit de hand lopen en tot vervelende incidenten leiden. Is het zinvol om hier met personeel en vrijwilligers aandacht aan te besteden, of maatregelen te treffen? Is het zinvol hiervoor personeel en vrijwilligers te trainen in de-escalatietechniek? Dat hangt ervan af. Hoe vaak komt het feitelijk voor? Houdt u een registratie bij van conflicten en conflictjes met bezoekers, waarbij corrigerend moest worden opgetreden? Is het in het

licht van de geregistreerde aantallen de moeite waard om veel aandacht te schenken aan dit onderwerp, gezien de veiligheidsparadox waar ik dit stukje mee begon?

Wel is het van belang dat als de kerk open is, er altijd één persoon eindverantwoordelijk is voor de afhandeling van klachten, conflicten, onheus gedrag en de definiëring van wat wel en niet wordt getolereerd op dat moment, die wel bekend is met de-escalatietechniek. Vaak zal dat de kostenbeheerder zijn, of de dagcoördinator bij een opengestelde kerk.

4. Veiligheid in sociale relaties

Tenslotte gaat veiligheid ook over hoe we met elkaar omgaan in de kerk en met name hoe we omgaan met kwetsbare mensen in ons midden en op ons pad. In 'Kerkbeheer' van december 2017 is daar uitgebreid aandacht aan besteed door middel van een interview met Lenny van den Brink, functionaris op dit onderwerp bij de landelijke kerkorganisatie in Utrecht, onder de titel: 'Ook dit is veilige kerk'. Zeker de moeite waard.

MONDIAL MOUVERS

Kattenberg Verhuizingen

MONDIAL MOUVERS

Aad de Wit Verhuizingen

Dé verhuizers van de VKB

#VRIJBLIJVENDE OFFERTE EN DESKUNDIG ADVIES OP MAAT

#0800 - 022 17 22

[Lees meer op www.vkb-verhuizingen.nl](http://www.vkb-verhuizingen.nl)

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

In totaal zijn er momenteel 6 orgels in de Orgelbank opgenomen.
Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:
VKB bureau
Tel. (078) 639 36 66
E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Veiligheid: de regels en de praktijk

Tekst Nico de Jong **Beeld** Dirk Bok

In het kader van het onderwerp “veiligheid en risicobeheersing” en wat dit betekent voor kerkbeheerders gingen we in gesprek met de heer Dirk Bok, directeur van DB Arbo Advies B.V. Hij is gecertificeerd Hoger Veiligheidskundige (HVK) en tevens arbeidshygiënist. Hij is deskundige op het gebied van veiligheid. Dat behelst ook onder andere de risico inventarisatie en het begeleiden van ondernemers, stichtingen, verenigingen en kerken op het gebied van veiligheid in de breedste zin van het woord.

Dirk legt uit wat de taak van een veiligheidskundige inhoudt: “Een veiligheidskundige kan een risico inventarisatie maken en is in staat om ruimtes te beoordelen op het gebied van onder andere licht en verlichting, binnenklimaat, geluid. Maar een veiligheidskundige let ook op zaken zoals de bereikbaarheid van vluchtwegen, hoe zijn de uitgangen gesitueerd (b.v. aan een drukke weg of bijvoorbeeld een marktplein), de aanwezigheid van blusmiddelen en of die geschikt zijn en de brandveiligheid in het algemeen.”

Regelgeving

Vaak blijkt dat er bij kerkbeheerders veel onduidelijkheid is over de vraag aan welke regelgeving in het kader van veiligheid moet worden voldaan. En dat soms nog minder helder is hoe de regels moeten worden toegepast. Dirk bevestigt dat het niet gemakkelijk is waar je als kerk aan moet voldoen. “Een aantal jaren geleden werd er nogal eens gezegd dat er minder regels waren. Dat is maar gedeeltelijk waar. Momenteel is het zo dat een organisatie een zorgplicht heeft voor degenen die voor de organisatie werkzaam zijn. Dit betreft zowel de werknemers in dienstverband als de vrijwilligers. Dit is

gebaseerd op artikel 7/658 van het Burgerlijk Wetboek dat gaat over de zorgplicht die een werkgever heeft ten aanzien van de veiligheid van de werknemers. Daarnaast geldt de Arbowet (artikel 3) waarin staat vermeld dat je als werkgever alle mogelijke risico's in kaart moet hebben gebracht. Dus als organisator van een evenement moet je vooraf bedenken welke risico's je kunt tegenkomen, hoe deze risico's kunnen worden beperkt en welke middelen en mensen daarbij nodig zijn.”

Verantwoordelijkheid

Dirk benadrukt dat de verantwoordelijkheid voor de veiligheid is gelegen bij de organisator van een activiteit. Hij vervolgt: “Daarnaast heeft een gebouweigenaar ook een zorgplicht ten aanzien van het gebouw. Je moet daarbij denken aan zaken als de zorg voor vluchtwegen, blusmiddelen, goede toegankelijkheid van het gebouw, voldoende faciliteiten e.d. Degene die het gebouw gebruikt heeft de plicht om zorg te dragen voor zaken zoals BHV, weliswaar in overleg met de eigenaar van het gebouw. In het geval van kerkgebouwen geldt dit laatste dan voor de organisatoren van concerten, meetings en andere bijeenkomsten die niet vanuit de kerkelijke

De kerkzolder moet beloopbaar worden gemaakt en opgeruimd worden

gemeente worden georganiseerd. Belangrijk is dan dat je als organisator bedenkt welke mensen er kunnen worden verwacht. Bijvoorbeeld bij een orgelconcert kun je ouder publiek verwachten dan bij een meeting voor studenten. Denk aan personen met een rollator of een rolstoel die in een noodsituatie begeleiding nodig hebben om snel het gebouw te kunnen verlaten. In een noodsituatie reageren mensen die in paniek zijn vaak anders dan normaal."

"Voor kerkelijke gemeenten geldt dat de kerkrentmeesters hun zorgplicht serieus moeten nemen ten aanzien van de veiligheid. Buiten de wekelijkse erediensten moet er ook gedacht worden aan de veiligheid van alle clubs en verenigingen die bijeenkomen. Als de veiligheidstaak wordt neergelegd bij een kosten, zal deze ook deskundigheid moeten bezitten. Belangrijk is om voor een goede taakverdeling te zorgen, zodat duidelijk is wie er in geval van een calamiteit de leiding neemt."

Op de vraag hoe de situatie in de kerken in Nederland is als we kijken naar de veiligheid reageert Dirk: "Het beeld is heel divers. Er zijn kerken die hun verantwoordelijkheid nemen en serieus aan de slag zijn gegaan. Maar er zijn ook kerken die dat niet doen en denken dat het zo'n vaart niet zal lopen. Helaas zijn de risico's wel degelijk aanwezig ook al is er in het verleden nooit iets ergs gebeurd."

Wat is de beste aanpak voor kerken die op dit gebied nog niets concreets hebben gedaan?

"Maak een bewuste keuze om de situatie te verbeteren.

Ga aan de slag en begin met het laten uitvoeren van een risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E). De Protestantse kerk in Nederland heeft een model beschikbaar (ook op de website van de VKB te downloaden) dat toegespitst is op kerken waarmee je zou kunnen beginnen. Het nadeel van dit model is dat het vrij algemeen is. Zaken die ter plekke afwijkend zijn staan er niet in en zouden kunnen worden vergeten. Probeer in fases te denken. Alles in één keer veranderen lukt je waarschijnlijk niet. Neem er de tijd voor. Een objectieve blik van een extern deskundige heeft een grote meerwaarde in deze ingewikkelde materie. Voorkom echter dat het nemen van maatregelen op de lange baan wordt geschoven."

Ben je klaar als je eenmaal een risico inventarisatie hebt gedaan?

"Nee, zeker niet. Sommige verzekeraars eisen dat om de 4 jaar een risico-inventarisatie wordt gedaan. Je kunt globaal stellen dat een risico-inventarisatie 4 tot 6 jaar meegaat. Maar blijf dan gedurende die periode wel alert. Bespreek onderwerpen die nog niet afgerond zijn en zoek naar oplossingen. Documenteer zaken zoals maatregelen die je zou moeten nemen, maar die nog niet direct worden gerealiseerd."

Zijn er goede voorbeelden te noemen?

"Goede voorbeelden zijn de Protestantse gemeenten te Zwolle en Heerhugowaard. Zij hebben deskundigen ingeschakeld. Er is een nulmeting gedaan. Soms was het even ►

slikken om bepaalde maatregelen te nemen. Gebouwenbeheerders en kosters zijn bij de plannen betrokken en alles is gedocumenteerd en daarna gepresenteerd." Dirk geeft een aantal voorbeelden: "Men houdt de nooduitgang vrij, de kerkzolder is beloopbaar gemaakt en opgeruimd en men heeft het sleutelbeheer aangepakt. Losliggende verlengsnoeren en haspels zijn vervangen."

Dirk geeft nog wat tips. "Denk bijvoorbeeld bij herinrichting van een ruimte aan de brandveiligheid. Verbiedt het frituren binnen het gebouw. Onderbouw wel je maatregelen als je iets gaat verbieden. Leg een blusdeken in de nabijheid van brandende kaarsen. Een brand kun je maar 1 minuut in de hand houden. Daarna is de brand jou de baas."

Tot slot een aanbeveling voor kerken die nog aan de slag moeten: "Wees u bewust van de risico's en maak dan een doordachte keuze. En hierbij geldt dat niets doen ook een keuze is. Wees u dan wel bewust welke consequenties dit kan hebben. Denk naast de boetes die op kunnen lopen tot € 20.000,00 aan het menselijk leed dat deze nalatigheid tot gevolg kan hebben."

Dirk Bok ►

KERKENBEURS
NEDERLAND 2019
Waar anders?

☰ 22-23 maart 2019

📍 Jaarbeurs Utrecht

Thema: Duurzaam en Toekomstbestendig

Duurzaam is niet alleen 'goed voor milieu en klimaat', maar ook 'lang meegaand'. Dat is goed rentmeesterschap in praktisch en financieel opzicht!

Breder aanbod van exposanten

Op de Kerkenbeurs 2019 vindt u een nog breder aanbod van producten en diensten dan bij voorgaande edities. Dat maakt een bezoek nog zinvoller.

Programma

Ruim 40 workshops, presentaties en masterclasses over:

- Meubilair & Inrichting
- Beveiliging & Veiligheid
- Bouw, Onderhoud & Restauratie
- Kerkelijke Communicatie
- Energiebeheer & Duurzaamheid
- Beeld & Geluid
- Bestuur & Administratie
- Kerk in de toekomst

**Gratis entreebewijs t.w.v.
€15,- via onze website
met code KB2019VKB**

 www.kerkenbeurs.nl

Omgaan met strengere eisen

Tekst Jos Aarnoudse

Wij kregen een vraag binnen over de verplichte koppeling van stoelen in een openbare ruimte. We snappen allemaal waar het om gaat. Leuk, losse stoelen, je kunt je ruimte op verschillende manieren inrichten, maar stel er gebeurt iets waardoor er een soort paniek ontstaat. Dan moet je niet hebben, dat dit alleen maar enorm verergert door over elkaar heen vallende losse stoelen.

Juist dan is een soort 'vastigheid' levensreddend, omdat het – zo blijkt uit veiligheidsstudies – een grote groep mensen 'dwingt' tot enige discipline bij een ontruiming. Anderzijds kan te veel 'vastigheid' ook weer averechts werken, namelijk als een massa geen uitweg heeft en mensen aan de voorkant bij een muur, hek of uitgang platgedrukt (of erger) dreigen te worden.

Maar wat nu als tussentijds de regels worden aangescherpt, terwijl je een paar jaar terug nog helemaal nieuwe stoelen hebt geplaatst conform de regels van toen? Wie meer dan 100 stoelen neer zet in rijtjes, moet er voor zorgen dat ze zodanig gekoppeld zijn (of aan de grond bevestigd) dat ze bij een calamiteit blijven staan. Voor deze koppelingen bestaat een norm. Dat geldt dus ook voor een kerk. Maar nu kom je tot de ontdekking dat jouw stoelenplan niet (geheel) voldoet aan de nieuwste regels. Wat dan? Net doen of je het niet gelezen of gehoord hebt? Soms lijkt dat prettiger, maar het is geen optie natuurlijk. Want als bestuur ben je verantwoordelijk. Dus als er iets mis gaat, en het is niet goed geregeld, heb je niet alleen de narigheid van de calamiteit, maar in de nasleep ook nog de narigheid van juridisch en/of verzekeringstechnisch gedoe, en waarschijnlijk ook de narigheid van verwijten en/of een slecht geweten.

Ondertussen is de kerk niet een instelling die zomaar makkelijk bakken met geld kan uitgeven om eventjes een sprinklerinstallatie te vervangen, of om eventjes een paar honderd nieuwe stoelen 'volgens de nieuwste koppelnorm' naar binnen te dragen. Ik werkte een tijd bij diverse zorginstellingen. Niet dat die wel 'bakken met geld' hebben, maar daar kwam het toch regelmatig voor dat er zonder 'knippering der ogen' materieel vervangen werd dat nog lang niet was afgeschreven vanwege nieuwe regels. Met het gevolg dat soms ander materieel – waar geen regels voor golden - veel langer moest 'doorwerken' dan wenselijk was.

Wij stelden de vraag wat betreft de stoelen aan verschillende veiligheidsdeskundigen. Het principe is natuurlijk dat je ook als kerk gewoon moet voldoen aan de bestaande regels, ook als die aangescherpt worden. Je zou kunnen zeggen: punt. Maar – zoals een deskundige meldde: soms zijn er – bijvoorbeeld in een historische kerk of anderszins belemmeringen om zondermeer aan die regels te kunnen voldoen. Er is hier en daar wel wat 'grijsheid' in de toepassing van de regels. Ga dan in gesprek met een vertegenwoordiger van de veiligheidsregio (de brandweer bijvoorbeeld), om te kijken wat wel en niet 'gedoogd' kan worden. Over het algemeen is men streng, en terecht. Maar aan de andere kant is er soms best ruimte voor enig maatwerk. Leg dat vast. Het alternatief: struisvogelpolitiek en net doen alsof je neus bloedt, geeft sowieso geen prettig gevoel. Ook een beroep op onwetendheid wordt achteraf niet gehonoreerd. Want dan zegt een rechter (ook terecht): als bestuurder die zo'n gelegenheid als een kerk beheert, heeft u de plicht om op de hoogte te zijn en uzelf ook actief op de hoogte te stellen.

► **Provinciale voorlichtingsbijeenkomsten Kerkenvisies**

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stelt de komende drie jaar ca. 3 miljoen euro per jaar beschikbaar voor het opstellen van integrale kerkenvisies. De middelen worden vanaf 1 januari 2019 beschikbaar gesteld aan gemeenten die voornemens zijn om zo'n integrale kerkenvisie op te stellen. Met een integrale kerkenvisie wordt bedoeld dat gemeenten, kerkeigenaren, erfgoedorganisaties en betrokken burgers gezamenlijk een strategische visie ontwikkelen op een duurzame toekomst voor het totale kerkenbestand binnen een gemeente. Maar wat houdt zo'n kerkenvisie nu precies in? En wat kunnen we leren van eerdere ervaringen? Om hier meer informatie over te geven worden er van januari tot en met september 10 bijeenkomsten georganiseerd. Website: www.toekomstreligieuserfgoed.nl

► **Dag van de communicatie**

Op zaterdag 16 maart 2019 vindt de Dag van de Communicatie plaats. Een dag met workshops voor kerkbladredacteurs, webredacteurs, communicatiecommissies etc. Kortom: voor iedereen die meer wil weten over communicatie, zodat die kennis ingezet kan worden voor de communicatie in de eigen gemeente.

► **Kerkenbeurs Nederland 2019**

Helderblauw organiseert 22-23 maart een facilitaire vakbeurs voor kerken. De locatie is de Jaarbeurs in Utrecht. Website: www.kerkenbeurs.nl

Kalender voor kerkrentmeesters

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste meer definitieve resultaten van de actie Kerkbalans.
- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (postbus 176, 3300 AD Dordrecht).
- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Activeren van de gemeente voor de Paascollecte
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening in het college van kerkrentmeesters.
- Uiterlijk 31 maart 2019 instandhoudingssubsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Betaling Maandnota

Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijzingsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk. De kosten voor de handleiding zijn € 14,58 (VKB-ledenprijs € 13,25) exclusief verzendkosten.

Het voorlichtingsboekje en de handleiding zijn verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

Voorlichtingsboek 'Ruimte'

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz. Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten. Tenslotte kan dit boekje op gemeentevonden gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente. 'Ruimte' is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, bedraagt € 2,92 (VKB-ledenprijs € 2,65) exclusief verzendkosten.

Verplichte vrijwilligersinzet

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** CVV Achilles

Toen ik het voor het eerst las, ik meen in een stripalbum van Asterix en Obelix, dat ik lang geleden verslond, moest ik wel lachen. In het Romeinse leger werden voor een klusje vrijwilligers aangewezen. Dat is natuurlijk 'newspeak'. De dictator die zo iets zegt als: je weet het nog niet, maar wat je nu moet, wil je ook zelf, het is voor je eigen bestwil. Er was een tijd dat opgelegde onbetaalde arbeid in de buurt kwam van lijfeigenschap en slavernij. Maar vandaag is dat wel anders. Het lijkt te gaan in de richting van sociale dienstplicht. Of het drijft op 'voor wat hoort wat'.

Ik heb een tijd gewerkt voor diverse zorginstellingen. We hadden daar vier soorten vrijwilligers. Je had mensen met een hoog ideaal: zij wilden wat voor kwetsbare mensen doen. Je had mensen die anders niet wisten wat ze met hun tijd aan moesten: zij zochten zelf iets te doen. Je had mensen die zelf een familielid in de instelling hadden of hadden gehad en erg te spreken waren over de zorg. Zij wilden iets terug doen. En je had mensen die gestuurd waren door de sociale dienst. Zij moesten. Sommigen waren goed en bloeiden op. Anderen zagen het helemaal niet zitten. Maar ja, het moest. Voor de uitkering. Verplicht vrijwilligerswerk. Ondertussen worden er rechtszaken om gehouden het verplichte karakter aan te vechten.

Sportverenigingen en scholen verplichten ouders tot deelname aan het vrijwilligerswerk. Bij scholen is het een beetje ingewikkeld, want ja, dat kan natuurlijk niet. De school kan je kinderen immers niet weigeren. Toch is de morele druk soms hoog: als je kind hier op school zit, "moet je ook je steentje bijdragen." Belasting betalen en schoolgeld voldoen is kennelijk niet genoeg. Maar bij een sportvereniging kunnen ze je kinderen natuurlijk wel weigeren. Want ja, het bestuur heeft besloten dat ouders van kinderen allemaal een taak krijgen, "anders

komt het altijd op dezelfde neer." Nou ja, daar zit iets in. Maar toch blijft het vreemd. Je betaalt contributie en dan moet je opeens ook nog 'verplicht' kantinedienst draaien. Na een verhuizing (ik was jarenlang elftalleider geweest van een jeugdteam) dacht ik: nu effe niet. Maar dat werd niet gepruimd. "We doen het hier samen, anders wordt de contributie twee keer zo hoog." Het was geen vraag. Je werd ingedeeld. Nu houd ik niet zo van biertjes inschenken, dus ik zei: laat mij dan maar af en toe een wedstrijdje fluiten.

Ondertussen zit ik aan de kerk te denken. Ik was als adviseur even betrokken bij een gemeente die kleiner wordt, maar lang nog niet zo klein is dat ze echt zouden moeten stoppen. Maar ze zitten wel naar elkaar te kijken. Iedereen wil nog dat het door gaat, maar niemand wil nog in het bestuur. Niet omdat er ruzie is, want dat is er niet, maar gewoon: andere dingen te doen. Zou je in de kerk niet kunnen zeggen: als je komt kerken en aan activiteiten meedoet, moet je ook iets doen. Verplicht vrijwilligerswerk. Bij christen-zijn hoort tenminste één taak in de kerk. Natuurlijk, naar draagkracht en op grond van specifieke talenten. Maar voorbij alle vrijblijvendheid. Of komen we dan in de sekte terecht? Er wordt niks gevraagd, maar je wordt gewoon ingedeeld. "Wij dachten: dit is wel wat voor jou, weigeren kan niet."

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren?
Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

De stelling:

Mensen die meedoen aan kerkactiviteiten moeten verplicht worden een vrijwilligerstaak op zich te nemen.

De hulpverleningsorganisatie

Tekst Mariëtte van Ooijen **Beeld** Gerrit Jorna

De Protestantse Gemeente Zoetermeer telt zes wijkgemeenten. Een daarvan is de Oosterkerk. De 72-jarige Gerrit Jorna is actief lid van deze kerk, hij verzorgt onder andere de EHBO-diensten tijdens de kerkdiensten. Op Youtube is een korte film te vinden waarbij de ontruimingsoefening van deze kerk wordt getoetst. In deze film legt meneer Jorna de gemeenteleden duidelijk uit wat ze kunnen verwachten en welke stappen er worden ondernomen. Ondertussen gaan de coördinator en de ontruimers snel aan de slag. We vroegen Gerrit Jorna naar de organisatie van de hulpverlening in de Oosterkerk.

Functie

"In het verleden ben ik in de Oosterkerk 8 jaar ouderling-kerkrentmeester geweest. Daar heb ik het verzorgen van de ledenregistratie tot op dit moment aan overgehouden. Daarnaast verzorg ik met 10 anderen de EHBO-diensten tijdens kerkdiensten.

Op dit moment maak ik als kerkrentmeester deel uit van het Centrale College van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Zoetermeer, waarbinnen ik de functie van Coördinator Inkomstenwerving vervul.

Tijdens mijn werkzame leven was ik ondercommandant van de brandweer in Zoetermeer. Nog steeds stel ik voor bedrijven en instellingen bedrijfsnoodplannen op. Zo ook is het calamiteitenplan van de Oosterkerk tot stand gekomen. Het plan is opgesteld conform NEN 8112-2017."

De Oosterkerk

De Protestantse Gemeente Zoetermeer heeft zes wijkgemeenten, waaronder dus de Oosterkerk. De Oosterkerk is een markant gebouw in het centrum van de (nieuwbouw) wijk Oosterheem in Zoetermeer. Het is een nieuwe kerk die in 2014 in gebruik is genomen. Elke zondag zijn er twee kerkdiensten waarin mensen met verschillende achtergronden

samenkomen. Het is een plaats van geloof, ontmoeting en beleving. De kerk telt circa 400 zitplaatsen.

Het gebouw is voorzien van een brandmeldinstallatie (rookmelder en handbrandmelders). De kerkzaal is brandwerend afgescheiden van de rest van het gebouw.

De hulpverleningsorganisatie.

"De hulpverleningsorganisatie is eigenlijk opgesplitst in twee taakgebieden namelijk: Het verlenen van eerste hulp en het ontruimen van het gebouw bij een calamiteit. Met de nadruk op het ontruimen.

Eerste hulp

"Voor het verlenen van eerste hulp (EHBO-ers) hebben we eerst gekeken wie al beschikken over een opleiding uit hoofde van hun functie als BHV-er, verpleegkundige en dergelijke.

Dat leverde tien leden op. Elke zondag vervullen twee leden de functie van EHBO-er. Daarvoor zijn twee stoelen ingericht met onder de stoel een hesje. We hebben geen rooster maar de twee stoelen zijn eigenlijk altijd bezet. De meeste EHBO-ers houden hun vaardigheid bij in het bedrijf of de instelling waar zij werken. Eén keer per jaar organiseren we toch voor iedereen een herhalingsdag, waarbij specifiek getraind wordt op wat er in een

kerkgebouw kan plaatsvinden. Dat kan zijn in het verslikken in een pepermuntje tot aan hartstilstand. Naast de kerkdiensten zorgen de EHBO-ers ook voor toezicht bij evenementen zoals de tentdagen in de zomervakantie. De ervaring leert dat daar altijd wel iets te doen is voor de EHBO-er, zoals het verzorgen van een schaafwond of een wespensteek.

Tijdens de kerkdiensten valt het optreden gelukkig mee. Toch letten we altijd even op, als iemand tijdens de dienst de kerkzaal verlaat en kijken naar het gezicht. Is dat niet helder dan gaat één van de EHBO-ers er even achteraan om polshoogte te nemen.

Ontruimingsorganisatie

"Dat kans dat er brand uitbreekt tijdens een kerkdienst is uiterst klein. Daarbij is naar mijn mening het ontruimen van een kerkzaal niet het grootste probleem, omdat de rookopvang in de meeste kerken groot is. Dat betekent dat er normaal gesproken voldoende tijd is om de kerkzaal te verlaten. Wat anders is het wanneer er iets gebeurt in één van de lagere ruimten. Dan is snelheid wel geboden."

Belangrijk is ook dat in geval van een brandmelding het

gebouw zo geordend mogelijk wordt verlaten. Voor een goede ontruimingsorganisatie heb je in ieder geval ontruimers nodig en een coördinator die de ontruiming coördineert. Ook de koster speelt een rol tijdens de ontruiming.

Elke kerk kan dit op zijn eigen manier organiseren. In de Oosterkerk is het als volgt geregeld. Eén van de kerkrentmeesters treedt op als coördinator. In de Oosterkerk beschikken we over een kostersteam van zes mensen. De dienstdoende koster assisteert de coördinator. De koster die geen dienst hebben treden op als ontruimer."

Omdat de kans op een ontruiming zeer gering is, zijn de taken die verdeeld moeten worden vastgelegd op zogenaamde instructiekaarten. De instructiekaarten vormen vooral een hulpmiddel voor de coördinator om de taken goed te verdelen. Ook is gekozen voor een BHV-verzamelpunt van waaruit de acties bij een ontruiming plaats vinden."

Ontruimingsoefening

"We hebben één keer een ontruimingsoefening gehouden en dat op de volgende manier gedaan: We hebben de gemeenteleden in de kerkzaal laten zitten en laten kijken hoe de ontruimingsorganisatie werd

opgestart. Want een ontruiming valt of staat met een goede aansturing. Doelstelling van de oefening was dat de coördinator met zijn ontruimers snel en vaardig de taken kunnen verdelen.

Binnenkort zijn we weer toe aan een herhaling van de ontruimingsoefening waarbij het nu de bedoeling is dat het gehele gebouw wordt ontruimd. We doen dat altijd aangekondigd, zodat iedereen zich erop kan voorbereiden."

Benieuwd hoe zo'n ontruimingsoefening in zijn werk gaat? Bekijk dan op YouTube de film van de oefening in de Oosterkerk. Zoek dan op: Ontruimingsoefening Oosterkerk Zoetermeer.

Instructiekaarten

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Risicobeheersing en veiligheid uit het oogpunt van de Verzekeraar

Tekst drs. Dennis Spaen **Beeld** Donatus & Wikimedia Commons

Zoals de VKB zelf aangeeft heeft het college van kerkrentmeesters (CvK) tot taak/doel om in overleg met en in verantwoording aan de kerkenraad - de materiële en financiële voorwaarden te scheppen voor het veilig leven, werken en voortbestaan van de gemeente. In deze tijd van krimpende gemeenten en daaruit voortvloeiend dalende inkomsten vanuit de Vaste Vrijwillige Bijdrage (VVB) en Actie Kerkbalans zorgen voor bewustwording van de eigen situatie. Het is verstandig om voor beheerszaken te rade te gaan bij onafhankelijke derden of juist bij gelijk gestemde structuren of samenwerking te zoeken met aanpalende gemeenten.

Risico's

In de praktijk wordt vaak in een negatieve context gesproken en worden risico's gezien als de kans op schade voor de kerkgemeente. Anno 2019 hebben we het liever over het effect van onzekerheid/risico op een taak/doel; zowel positief als negatief. Als we het dan hebben over onzekerheden of risico's dan is het van belang om een onderscheid te maken in enerzijds de reguliere van oudsher bekende en zichtbare risico's (risico-categorieën) en anderzijds de nieuwe en minder zichtbare onzekerheden van deze tijd.

De reguliere van oudsher bekende en zichtbare risico's/onzekerheden zijn divers en onder te verdelen in vijf categorieën:

- Arbeidsrisico's
- Materiële risico's
- Continuïteitsrisico's
- Financiële risico's
- Aansprakelijkheidsrisico's

Eigendommen (religieus erfgoed)

Kerkgebouwen herbergen dikwijls waardevol kerkelijk kunstbezit, zoals archivalia, kostbaar zilver (avondmaal servies) en belangrijke interieurstukken, bijvoorbeeld orgels en preekstoelen. De kerken zelf zijn dan ook belangwekkende getuigen van de plaatselijke en de regionale geschiedenis. Ze vertegenwoordigen diverse architectuurstijlen en zijn belangrijk voor de inrichting en planologie van steden en dorpen. Ons religieus erfgoed.

Het bezit van dit kostbare erfgoed vraagt van Colleges van Kerkrentmeesters een grote verantwoordelijkheid ten aanzien van het behoud en beheer. Dit betekent niet alleen goede zorg voor de roerende objecten, maar ook voor het gebouw waarin de voorwerpen zich bevinden. Bij

het ontbreken van deze zorg en het niet nakomen van de verantwoordelijkheden is het risico groot dat door gebrek aan onderhoud of voorzieningen, voorwerpen in verval raken of gestolen worden.

Mensen

Naast het veilig stellen van materiële zaken is een veilige omgeving voor personen misschien nog belangrijker. Dit betekent het vermijden van onzekerheden op brand, milieuschade en ongevallen. Hiervoor zijn maatregelen ten aanzien van de brandveiligheid, het naleven van wetten/regels, de BHV en Arbo-wet richtlijnen, noodzakelijk.

Vaak is er niet eens een geldprobleem, maar een gebrek aan menskracht, kennis en kunde om de noodzakelijke beheertaken te kunnen blijven uitvoeren. Zoek hulp! Te denken valt dan aan het combineren van de administraties met andere gemeenten, bijvoorbeeld in een gezamenlijk kerkelijk bureau, maar ook fusies dienen te worden overwogen. Ga vanuit een positieve insteek over tot actie en wacht vooral niet af tot het te laat is.

Omgaan met risico's

Doelgericht omgaan met risico's (bewust nemen, voorkomen en/of beperken, verleggen, uitbesteden of overdragen) na een gedegen inventarisatie middels het opstellen van een Integraal Veiligheidsplan is een goed middel om bovengenoemde onzekerheden te minimaliseren en zorg te dragen voor een goede veiligheid van personen en goederen (religieus erfgoed). Het Integraal Veiligheidsplan structureert en documenteert de onderwerpen die met veiligheidszorg te maken hebben. Donatus Verzekeringen realiseert zich dat het opstellen van een Integraal Plan Veiligheidszorg niet eenvoudig is maar er zijn diverse partijen die u, als kerkrentmeester en/of kerkenraad, hierbij kunnen helpen

Daarnaast bestaan er checklists/hulpmiddelen waarmee u zelf aan de slag kunt gaan om de risico's/onzekerheden te inventariseren en te controleren, zoals <http://www.kerkrisicocheck.nl> en de checklist controle kerkgebouw uit de folder Veiligheid en preventie Kerken (via website Donatus, <http://www.donatus.nl> kopje 'kennisbank') Van belang is dat deze controle zich niet slechts éénmalig, maar periodiek uitgevoerd wordt. Voor de kerkgemeente is het misschien nog wel belangrijker dat de resultaten en conclusies vastgelegd en geborgd worden.

*Maar liefst 40%
van de grote
brandschades wordt
veroorzaakt door
menselijk handelen.
Dat is veel te veel.*

Vanuit het vertrekpunt 'voorkomen is beter dan genezen' is het van belang om aandacht te besteden aan preventieve maatregelen om schade, extra financieel nadeel, te voorkomen of te beperken. Bij preventie moet u denken aan maatregelen en periodieke controle door erkende instanties ten aanzien van elektrische installaties (speciale aandacht meterkast), bliksemafleider (overspanningsbeveiliging en potentiaalvereffening), blusmiddelen (bereikbaarheid, aanvalsplan e.d.) het gebruik van de juiste afvalbakken/containers, compartimentering en inbraakpreventie (sleutelplan, hang- en sluitwerk). Maar de preventie beperkt zich niet alleen tot de materiële risico's, het is ook van toepassing op de arbeids- en aansprakelijkheidsrisico's. (procedures en het vastleggen van gemaakte afspraken met derden).

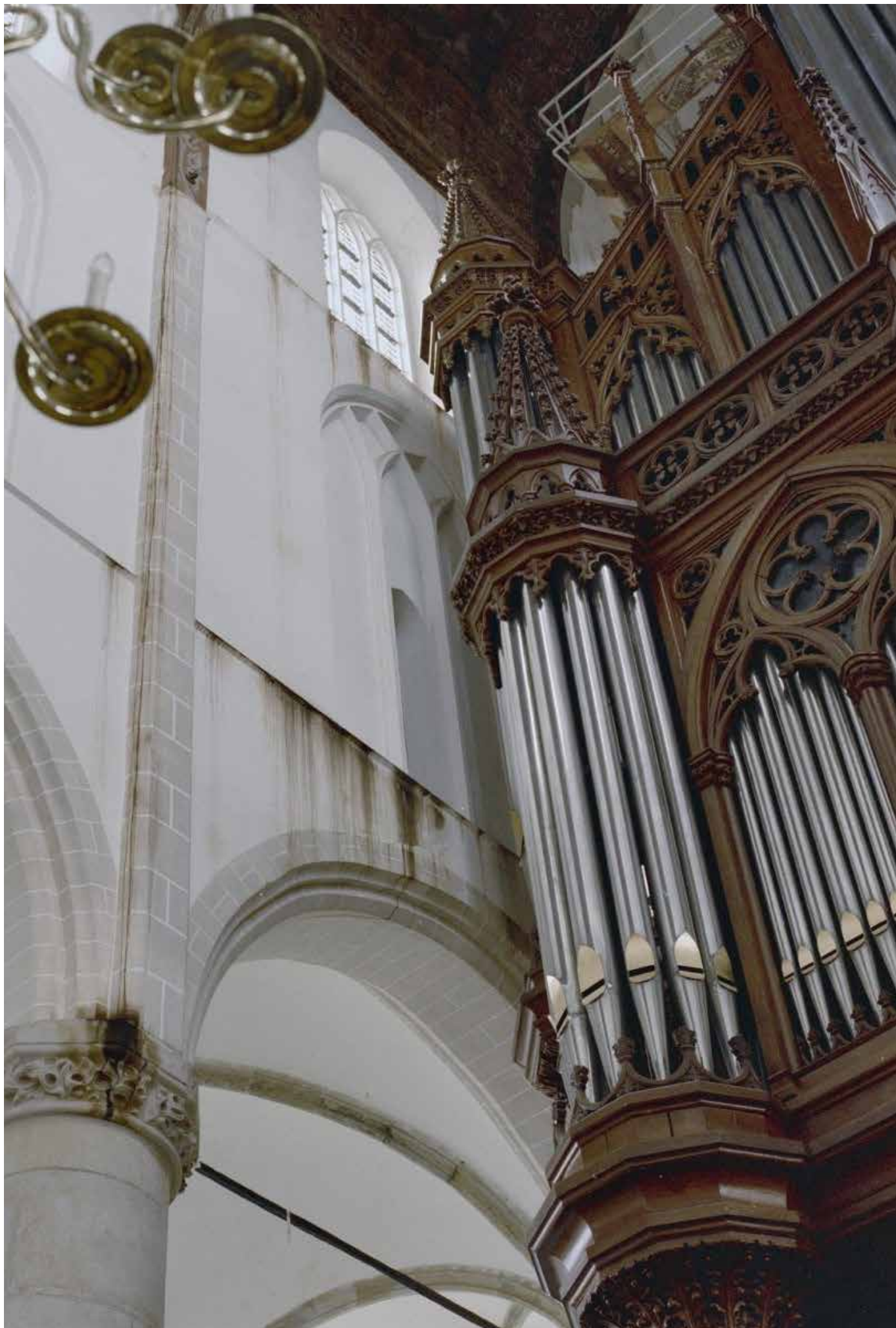
Calamiteiten

Maar liefst 40% van de grote brandschades wordt veroorzaakt door menselijk handelen. Dat is veel te veel. Daarom vinden wij, dat bij onderhoud, controle en restauraties goed moet worden nagedacht over risico's en dat professionals het werk moeten uitvoeren. Vakwerk moet je overlaten aan vakmensen / gespecialiseerde bedrijven, zeker als daar (brand)gevaarlijke werkzaamheden bij komen kijken (denk aan het "formulier brandgevaarlijke werkzaamheden").

Waterschades nemen enorm toe. Dat geldt zowel voor het aantal claims als voor de schadebedragen die worden uitgekeerd. In feite zijn er twee soorten waterschades. De ene heeft te maken met waterleidingen, sanitaire voorzieningen en verwarmingen (corrosie van afvoerleidingen). De andere waterschades hebben te maken met het weer. De laatste jaren zien we dat er steeds meer neerslag valt in een kortere tijd en in combinatie met storm. Dan kunnen daken, dakgoten en hemelwaterafvoeren het vele water niet aan. Vooral bij platte daken zien we problemen. Veel schades en calamiteiten kunnen voorkomen worden door het vergroten van het bewustzijn voor dit soort problematieken en door relatief kleine inspanningen van betrokken bestuurders of vrijwilligers. Dit is in het belang van de verzekeraar en uiteraard ook in het eigen belang van de geloofsgemeenschap.

De nieuwe en minder zichtbare risico's/onzekerheden van deze tijd .

Naast de reguliere risico's worden de college van kerkrentmeesters en kerkenraden steeds meer ►

◀ *Waterschade in gewelf - Naarden*
De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Wikimedia Commons)

geconfronteerd met nieuwe en specifieke risico's van deze tijd. In een aantal gevallen kunnen deze risico's direct of op termijn toegevoegd worden bij de reguliere categorieën zoals die al zijn benoemd. Gezien het belang op dit moment wil ik ze separaat benoemen, zonder dat daarbij het idee bestaat dat dit een complete en eindige lijst betreft:

- Kennis, kunde en beschikbaarheid van bestuurders en vrijwilligers (kwaliteit en kwantiteit);
- AVG, databescherming en Cyberrisk (verantwoord omgaan met persoonsgegevens);
- Individualisering maatschappij, afnemen collectiviteitsgedachte (samen, met en voor elkaar)
- Duurzaamheid (impact zonnecollectoren en ledverlichting, goede initiatieven maar wat betekent dit voor de verzekeraar);
- Leegstand i.c.m. herbesteding kerkgebouwen (verhuur, verkoop en zelfs sloop), impact kerkenvisies
- Wetgeving, relatie bestuur werknemers/vrijwilligers.

Onderneming

Kerkgemeenten moeten in de huidige maatschappij steeds meer gezien worden als bedrijven, beheerders van onroerend goed of als organisatoren van evenementen met vaak grote aantallen bezoekers. Het wijzigen van de bestemming of het gebruik van het pand kan van belang zijn voor de verzekeraar; het risico wijzigt. Dit vraagt om specifieke kennis en tevens tijd van bestuurders, mensen die aangesproken kunnen worden op hun verantwoordelijkheden. Zodra er derden bij betrokken zijn kunnen er zaken gebeuren die het bestuur of een individuele bestuurder niet meer volledig kan overzien, met alle gevolgen van dien. Wat doet de huurder in het pand? Welke wijzigingen worden aangebracht? Voldoet men aan de nodige vergunningen en wie houdt er controle? Gezond verstand is dan niet meer voldoende.

Bewustzijn

Het is belangrijk dat de organisatie en haar leden bij het opstellen van een risico-inventarisatie een goed beeld heeft van de genomen en de eventueel te nemen veiligheidsmaatregelen en achterliggende organisatiestructuren (wie is verantwoordelijk). Achterhaal of deze maatregelen nog effectief zijn of verbeterd c.q. aangepast moeten worden. Hoe kunt u de risico's in uw kerk/organisatie beter beheersen? Hoe voorkomt u

incidenten? Denk na over de maatregelen die u moet nemen om binnen uw kerk/organisatie een veilige cultuur en omgeving te creëren en behouden. Welke werkzaamheden voeren vrijwilligers uit en welke professionals? Realiseer u dat u goedwillende vrijwilligers soms bloot stelt aan werkzaamheden met een grote gevaarzetting. Ben daar bewust van. Wijzigingen voor de organisatie, met als mogelijk bijkomend gevolg een schade hebben vaak grote impact en zeker indien daar mensen bij betrokken zijn.

drs. Dennis Spaen, gecertificeerd Risk Management Consultant (GRMC®)
Senior Adviseur Relaties, Donatus Verzekeringen

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Voorkom als kerkrentmeester dat de noodklok geluid moet worden

Als kerkrentmeester maakt u zich sterk voor de veiligheid in de kerk. Maar het is niet eenvoudig om de kerk als vrijwilliger in uw eentje 'kerkrentmeesterlijk' te beheren. Want het is een kolossaal groot en vaak oud gebouw met talloze verschillende ruimtes en vertrekken.

De helft van de branden wordt door elektra veroorzaakt

Het grootste gevaar schuilt vaak in de kleinste zaken. Van de 36 branden per dag in Nederland worden er 18 door elektra veroorzaakt. Check dus of de verlengsnoeren en elektriciteitsdraden in orde zijn en voorkom dat er teveel stekkers in één wandcontactdoos zitten. Beoordeel of de stoppenkast aan de huidige eisen en normen voldoet en of de groepsindeling duidelijk is aangegeven. Controleer de afzuiging in de keuken. Want ook de olieneerslag van het afgezogen frituurvet in de afzuigkap veroorzaakt vaak brand. Zorg dat al het hout geïmpregneerd is.

Inspecteer of er blusmiddelen aanwezig zijn en of de vluchtwegen goed aangegeven en vrij zijn. Kijk of de kerkzolder veilig kan worden betreden, of de treden breed genoeg zijn en of er leuningen of hekjes moeten worden geplaatst. Want vaak moeten organisten trapezewerkers zijn om achter hun orgel te komen. En je moet er niet aan denken dat hij of zij 25 meter naar beneden valt.

DB Arbo Advies helpt u graag de risico's in kaart te brengen

Als kerkrentmeester heeft u een zorgplicht en wordt van u verwacht dat u veiligheidsbeleid ontwikkelt. Bovendien kan een onveilige kerk leiden tot torenhoge boetes. Dirk Bok van DB Arbo Advies is partner van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer. Hij helpt u graag bij het inventariseren van de risico's en het opstellen van een plan om de kerk zo veilig mogelijk te maken. Dus heeft u een vraag? Trek dan aan de bel en neem contact met hem op: 06 248 494 95.

DB Arbo Advies B.V.

Hoefweg 173, 2665 LA Bleiswijk

06 248 494 95 ● dbok@dbarboadvies.nl ● www.dbarboadvies.nl

WIE:

Jet de Lange is voorzitter van het college van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Didam, waar zij woont sinds 1991 samen met haar man Wouter. Beide komen ze uit Amsterdam. Zij studeerde er rechten aan de Universiteit van Amsterdam, hij studeerde aan het Amsterdams conservatorium als violist. Jet de Lange: "Klassieke muziek neemt een grote plek in ons leven in." Dat blijkt ook wel, want haar man leerde zij kennen in het studentenorkest en het was de muziek die hen naar het oosten van het land bracht, toen haar man een baan kreeg bij het Gelders Orkest. Jet heeft vanaf die tijd gewerkt als bestuurs- en gemeentesecretaris. "Het leuke van dit werk vind ik het leggen van de verbinding tussen de juridische werkelijkheid en de bestuurlijke realiteit en daar verantwoorde oplossingen in zoeken." Jet en haar man kregen samen drie kinderen, die momenteel allemaal in Amsterdam studeren.

WAAROM:

"In 2014 is een volledig nieuw college van kerkrentmeesters aangetreden in een gewijzigde opzet: een klein college, bestaande uit drie leden, te weten voorzitter (bestuurlijke rol), penningmeester en beheerder. Dit nieuwe college was voorbereid door een werkgroep en had als specifieke opdracht het leggen van de verbinding tussen het CvK en de kerkenraad, het creëren van transparantie en openheid en het maken van meerjarenplannen, met name voor onderhoud. Ik ben benaderd voor het voorzitterschap, vanuit mijn werkervaring, met name met het oog op het leggen van de bestuurlijke verbindingen."

UITDAGING:

"Aanvankelijk waren wij met z'n tweeën, het bleek moeilijk om een penningmeester te vinden. Die hebben wij uiteindelijk wel gevonden, maar de rol van penningmeester in een gemeente met een financieel moeilijk meerjarenperspectief bleek een hele belastende rol. Daarom laten wij ons sinds 2015 professioneel ondersteunen door KKA, niet alleen voor het opstellen van de begroting en de jaarrekening, maar ook voor het vormgeven van ons financieel beleid. Wij hebben ieder kwartaal overleg en bespreken alle financiële (beleids)zaken. Daarnaast bespreken wij de kwartaalrapportages over de lopende begroting, die wij vervolgens in de kerkenraad inbrengen. Deze werkwijze is ook heel prettig voor onze administrateur, die een adviseur heeft om op terug te vallen."

TROTS:

"Het eerste jaar is besteed aan het leggen van verbindingen en het herstel van het vertrouwen in de (financiële) toekomst van onze gemeente. Dat hebben we gedaan door aan kerkenraad en gemeente openheid van zaken te geven over het beeld voor de komende jaren en de maatregelen die het college wil nemen. Wij hebben op basis van een rapport van de monumentencommissie een meerjarenonderhoudsplan voor ons kerkgebouw opgesteld. Daardoor weten wij welk beslag dit gaat leggen op de middelen de komende jaren en hoe wij deze kosten gaan dekken. Hierdoor is in de gemeente rust ontstaan over het financieel beheer en het beheer van ons gebouw. Gelukkig hebben wij een flink aantal mensen aan ons weten te binden, zodat rondom het college een flink aantal commissies werkzaam is. Zo hebben wij een goed lopende organisatie van een klein college met een kring commissies daaromheen."

AMBITIE:

"Het is wel kwetsbaar, want wij hebben een vergrijzende gemeente. En daarom is, naast het realiseren van het meerjarenonderhoudsplan, de ambitie van het college voor de komende jaren om de samenwerking met andere colleges in onze streek tot stand te brengen en mogelijk te komen tot opschaling van de organisatie."

► Doduva

Ontwikkeling & advies

DODUVA
ontwikkeling & advies

Tekst & Beeld Doduva

Misschien herkent u dat wel, bij uzelf of bij mensen of organisaties die u spreekt: een soort weerstand tegen het woord 'duurzaamheid'. Die weerstand zit hem er soms in dat er inderdaad gemakkelijk met die term gestrooid wordt, het wordt dan een containerbegrip. En niet zelden komt die weerstand voort uit een soort ongelooft over het nut, de noodzaak en de (veronderstelde) kosten van duurzaamheid. En dat is ronduit jammer, ja zelfs onverantwoord.

Volhoudbaar

Mocht het al nodig zijn u te overtuigen van het nut van duurzaamheid, dan vertel ik u graag hoe men in Zuid-Afrika het woord 'duurzaamheid' noemt, namelijk: volhoudbaar, of volhoubaarheid. Ons woordenboek kent dat woord niet maar ik hoop dat daar snel verandering in komt. In ieder geval weet u het nu. Hopelijk kunt, wilt en doet u er iets mee. Als u bij duurzaamheid denkt aan volhoudbaar, ofwel: kan ik het volhouden? Dan stelt u zich de juiste vraag, of het nu gaat om het kunnen volhouden van het gebruik van materialen, of energie(bronnen), of dat het gezond is, dan wel financieel is vol te houden.

Volhoudbaarheid gaat werkelijk over *people-planet-profit* en ik zou daar een vierde p aan toe willen voegen, of eigenlijk zelfs een paar: *pleasure, passion, pride* en *pistis* (=Grieks voor vertrouwen).

Tweeledig

De volhoudbaarheidsopgave in religieus vastgoed is groot en tweeledig. De eerste opgave is die van het volhoudbaar

maken van de oudere gebouwen. Door bij kerken, kerkelijke centra en pastorieën te besparen (heel praktisch door de energievraag te verminderen), isoleren, schone energiebronnen toe te passen en bestaande installaties die op fossiele energie draaien te optimaliseren, valt veel winst te behalen.

De andere opgave is die van de vele (kerk)gebouwen die geheel of gedeeltelijk een andere bestemming moeten krijgen omdat de jas te groot is geworden vanwege het afnemend aantal kerkgangers.

In beide gevallen hebben we het dus over volhoudbaarheid, merkt u dat? Het is dan ook geen toeval dat DODUVA zich met beide vraagstukken bezighoudt. Soms met één van beide, soms in de combinatie van beide. Verderop zal u het waarom duidelijk worden.

Waarom doen wij wat we doen

Omdat wij een passie hebben voor volhoudbaarheid, vanuit inhoud betrokken zijn, en mensen en organisaties

willen ondersteunen in het realiseren van volhoudbare gebouwen en omgevingen en daarmee ook meerwaarde creëren.

Hoe doen we dat

DODUVA handelt vanuit vijf kernwaarden:

- we benaderen vraagstukken via de waarom-hoe-wat route;
- we nemen de *Total Cost of Ownership* als uitgangspunt energieneutraliteit en circulariteit staan steeds bovenaan de agenda;
- we denken *out-of-the-box* en realistisch
- we communiceren tijdig en goed en zijn transparant

Wat doen wij

Wij onderzoeken en adviseren hoe gebouwen volhoudbaar zijn te maken.

Als u als kerk de wens heeft uw gebouw volhoudbaar te maken, dan maken we een afspraak voor een rondgang door uw gebouw(en). We inventariseren dan uw wensen, vernemen graag van u waar knelpunten liggen en zullen op hoofdlijnen aangeven waar kansen liggen. Aan de hand van die rondgang bespreken we samen wat uw behoeften zijn en hoe en tegen welke kosten wij u daarin kunnen adviseren. Uiteraard onderzoeken we of er mogelijkheden zijn voor subsidiabele werkzaamheden, zowel in relatie tot de advieswerkzaamheden als voor de uiteindelijk te realiseren maatregelen. Als we daadwerkelijk tot het maken van een duurzaamheidsadvies (ook wel: maatwerkadvies) komen, dan zullen we de gebouwen uitgebreid inspecteren en in het geval van een monumentaal gebouw zal ook een bouwhistorisch onderzoek plaatsvinden. Door dit onderzoek bewaken we dat historisch erfgoed zorgvuldig bewaart blijft. Wanneer uw gebouw een monumentenstatus heeft, dan vereist de overheid of de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) zo'n onderzoek integraal bij het duurzaamheidsadvies. Het maatwerkadvies bestaat, naast een pakket aan maatregelen, ook uit een indicatie van de investering die nodig is voor het uitvoeren daarvan en de besparing die het oplevert. Indien voorhanden, betrekken wij graag uw meer-jaren-onderhouds-planning (MJOP) bij ons advies. Want wat is er nu efficiënter dan het uitvoeren van onderhoud en verduurzamingsmaatregelen te combineren!

Ook adviseren we over herbestemmen, afstoten en/of veranderen van kerken.

Want wat als de situatie niet meer houdbaar blijkt? Als de begroting jaar op jaar niet dicht te rekenen is? Wij begrijpen dat dit pijnlijk is en dat zo'n situatie zelfs uitzichtloos kan lijken. Soms rest geen andere weg dan het afstoten van een gebouw. Maar als dat al nodig is, hoe doe je dat dan? Hoe creëren we dan toch waarde, die we kunnen inzetten om op een andere manier door te gaan? Of, hoe voorkomen we dat er in ons gebouw een functie komt die we niet wensen? Stuk voor stuk heel relevante vragen. DODUVA heeft veel ervaring op dit vlak en we helpen u hier graag mee. 'Graag' klinkt wat vreemd in dit verband maar toch kunnen we vaak doorzicht bieden waarmee de kerkelijke gemeente weer verder kan, en helpen we die nieuwe situatie te creëren. Wanneer u meerdere kerken

in eigendom heeft en gebruikt, dan adviseren we u integraal over het totaal van uw gebouwen. Rekening houdend met gevoelens en verhoudingen en met kennis van gebouwen, onderhoud en het volhoudbaar maken van gebouwen, helpen wij u een nieuwe situatie te creëren die letterlijk volhoudbaar is.

Dergelijke processen lopen vaak al lang. Het zou ook niet goed zijn dit soort afwegingen en besluitvorming in een snelkookpan te gooien. Een eerste oriënterend gesprek kan u al op weg helpen met ideeën die tot op dat moment niet in beeld waren of waarbij een onjuist beeld bestond.

Hebt u al eens gedacht aan de mogelijkheid een deel van de kerk af te splitsen en in het afgesplitste deel een soort kloosterwoningen te realiseren? Of, als u over meerdere (en ook niet allemaal monumentale) gebouwen beschikt om de plek die wellicht interessant is voor een andersoortige functie te verkopen, ten gunste van de exploitatie van de andere kerken? Met de opbrengst kan geïnvesteerd worden om de onderhouds- en energielast te verlagen en zodoende een volhoudbare (financiële) situatie te creëren. Er is niet één oplossing voor alle vraagstukken. Vaak zijn er wel meer oplossingen voor één vraagstuk, uw vraagstuk.

Betrokken en deskundig

Betrokken en deskundig, met een hart voor volhoudbaarheid en een drive tot verantwoord en gezond ondernemerschap. Dat is hoe DODUVA ontwikkeling en advies het best te omschrijven is.

Na jarenlange ervaring in het publiek domein, daarna bij een architect en vervolgens bij ontwikkelende bouwbedrijven startte Benno Oosterom ruim 3 jaar geleden zijn eigen bedrijf. Als founder leefde toen al de overtuiging dat je alleen wel sneller gaat maar dat je samen verder komt. Vandaar dat DODUVA in maatschapsvorm structureel samenwerkt met andere betrokken specialisten. Inmiddels behoren Peter van Mondfrans (bouwkundige en verduurzamingspecialist) en Lammert van Hemert (bouwhistoricus) tot de vaste kern. Het aantal partners kan en zal zich nog uitbreiden. Want er ligt een grote opgave.

NB Lammert en Benno zijn beiden ook kerkrentmeester in Utrecht.

Wilt u meer weten?

Neem dan contact op met Benno Oosterom via de website www.doduva.nl of telefonisch 06 57593015.

► www.doduva.nl

■ Kerkenbeurs Nederland 2019

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR Jaarbeurs

De firma Helderblauw B.V. organiseert dit jaar weer een landelijke kerkenbeurs. Die wordt gehouden op vrijdag en zaterdag 22 en 23 maart in de Jaarbeurs in Utrecht. Voor informatie en toegangsbewijzen kunt u naar www.kerkenbeurs.nl

Wat is de Kerkenbeurs?

Het gaat om een beurs waar leveranciers en dienstverleners staan, die producten en diensten leveren die veel kerken gebruiken. Ook heel wat partners van de VKB zullen daar aanwezig zijn. Helderblauw B.V. meldt zelf dat er dit jaar een nog breder aanbod aan exposanten is aangetrokken dan vorige jaren. Ook vinden er tijdens de beursdagen zogeheten masterclasses en workshops plaats, over allerlei onderwerpen die een kerkelijke gemeente en parochie kunnen aangaan. De beurs is op de beursdagen geopend van 10-16 uur.

Er wordt wel eens gevraagd waarom de VKB niet ook met een stand vertegenwoordigd is. De kerkenbeurs is gericht op een breed kerkelijk publiek. De VKB is een organisatie die gericht werkt voor de kerkrentmeesters binnen de Protestantse Kerk. Onze leden – zo merken wij – weten ons wel te vinden, en feitelijk hebben wij geen echt aanbod voor andere kerkverbanden, al zal de informatie die we delen (via 'Kerkbeheer' en via de kennisbank op onze website) zeker ook toepasbaar zijn voor anderen.

Ander aanbod van Helderblauw B.V.

Helderblauw, dat gevestigd is in Barneveld, biedt naast het

organiseren van beurzen ook andere zaken aan. Het geeft het blad 'Kerk-magazine' uit. Dat is een blad vol facilitaire informatie voor kerkbeheerders. Ook organiseert Helderblauw sinds enige tijd trainingen en cursusbijeenkomsten in het kader van zijn Kerkacademie. Zie voor informatie: www.helderblauw.nl.

Wat vindt de VKB?

Soms wordt er wel eens gevraagd hoe we als VKB staan tegenover de activiteiten van Helderblauw. Dat is eenvoudig. Het is een relevante commerciële dienstverlener voor onze leden. Het blad 'Kerkmagazine' kent als ondertitel 'Onafhankelijk facilitair vakblad voor kerken'. Onder 'onafhankelijk' wordt dan verstaan: niet gebonden aan enig kerkverband, kerkbestuur, of regelgevende kerkelijke instantie. Ondertussen vinden wij dat wij als ledenvereniging van kerkrentmeesters op een heel andere manier 'onafhankelijk' zijn. Ook wij zijn niet gebonden aan een regelgevende kerkelijke instantie, maar wij staan daarnaast ook onafhankelijk ten opzichte van commerciële belangen. Want u moet er wel rekening mee houden, dat heel wat artikelen, trainingen, materclasses en workshops bij Helderblauw enigszins leveranciergedreven zijn en dat er hier en daar ook een prijskaartje aan hangt.

Tegelijk zien we dat niet als een tegenstelling. Wij weten dat ook Helderblauw en veel van de leveranciers en dienstverleners die werken voor kerken een hart hebben voor de kerk. En ook is er niks op tegen als mensen die zich beroepsmatig inzetten voor zaken die een kerk nodig heeft, daar een fatsoenlijke boterham mee verdienen. Wij gaan er vanuit dat kerkrentmeesters heel goed in staat zijn – waar nodig - de knollen van de citroenen te onderscheiden en ook allerhande aanbod op zijn waarde kunnen beoordelen.

KERKENBEURS
NEDERLAND 2019

■ Instandhoudingssubsidie

Vanaf 1 februari tot en met 31 maart 2019 is het weer mogelijk om instandhoudingssubsidie aan te vragen voor de periode 2020-2025.

De Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim) gaat over planmatig, sober en doelmatig onderhoud. Eigenaren van rijksmonumenten die geen woonhuis zijn, kunnen subsidie aanvragen voor kosten van werkzaamheden die bijdragen aan de instandhouding van het rijksmonument. De eigenaar stelt daartoe een zesjarig instandhoudingsplan op.

De Sim is op enkele punten gewijzigd. Zo is het subsidiepercentage voor nieuwe aanvragen verhoogd van 50% naar 60%. Om te voorkomen dat door deze verhoging minder subsidieaanvragen kunnen worden gehonoreerd, is ook het subsidieplafond voor groene monumenten en dat voor gebouwde monumenten verhoogd. Het subsidieplafond voor archeologische monumenten is niet verhoogd, omdat het beschikbare budget in de afgelopen jaren niet volledig is gebruikt. De verhoging van het subsidiepercentage van 50% naar 60% kan voor de archeologische rijksmonumenten daarom binnen het huidige budget worden opgevangen.

Bron: www.monumenten.nl

■ Jaarboek Protestantse Kerk

De Protestantse Kerk kondigt aan dat er in 2019 een nieuw jaarboek zal verschijnen. Het jaarboek bevat contactgegevens van predikanten, kerkelijk werkers, sciba's etc. en is een geliefd naslagwerk. Het laatste jaarboek verscheen in 2015 en is dus aan vervanging toe.

De Protestantse Kerk laat weten dat het in verband met de nieuwe privacy-wetgeving niet meer mogelijk is om het boek via de gebruikelijke weg uit te geven. Een boek met contactgegevens mag namelijk niet meer in de boekhandel verkocht worden. Het nieuwe jaarboek zal daarom in eigen beheer worden uitgegeven en niet meer vrij beschikbaar zijn in de boekhandel.

Wanneer het boek precies verschijnt is op dit moment nog niet bekend.

Bron:

www.protestantsekerk.nl/nieuws/in-2019-verschijnt-er-een-jaarboek

■ ANBI-ALERT 'Het is menens'

De belastingdienst heeft zich bij de landelijke kerk gemeld met de mededeling dat zij in het vizier heeft dat een aanzienlijk aantal van de rechtspersonen binnen de Protestantse Kerk (gemeenten en diaconieën) hun ANBI-verplichtingen niet op orde heeft. Ze gaan in die gevallen vanaf 1 mei de ANBI-status intrekken.

Binnen de Rooms-Katholieke Kerk zijn inmiddels de eerste 35 parochies aangeschreven. Het gaat misschien om kleine dingen, naar ons oordeel, maar dat doet niet terzake. De regels tot transparantie moeten gewoon worden uitgevoerd: voor 1 juli publicatie via internet van de jaarcijfers van het jaar ervoor, een actueel beleidsplan, doorgeven van de URL via LRP plus enkele contactgegevens, zodat die in het ANBI-register van de belastingdienst komen te staan etc. Als u er niet uitkomt: lees de informatie op de websites van de VKB en de Protestantse Kerk, of bel naar het kantoor van de VKB

■ KKA-KKG onderdeel van Silas Groep partner van de VKB

In het vorige nummer van 'Kerkbeheer' werd een overzicht gegeven van de stand van zaken rond de partners van de VKB.

Daar hoort ook bij te staan KKA-KKG. De afkortingen staan voor Kantoor voor Kerkelijke Administraties en Kantoor voor Kerkelijke Goederen. KKA verzorgt als betaald dienstverlener kerkelijke financiële administraties en adviseert daarover. KKG, de naam zegt het al, beweegt zich op het terrein van beheer en dienstverlening inzake kerkelijk vastgoed. KKA-KKG is gevestigd in Amersfoort.

Samen met Kerkelijk Waardenbeheer vormen zij sinds januari 2019 de Silas Groep, partner voor kerken. Voor info, zie: www.kkgkka.nl of www.silasgroep.nl

Silas Groep
Partner van kerken

Ambtsdragers gezocht

Tekst Adam van Bergeijk **Beeld** Istock

In de Hervormde (wijk)gemeente te Ermelo zag de kerkenraad, bij wisseling van de wacht, negen vacatures tegemoet. Daarmee zou de kerkenraad nog maar uit de helft van het aantal benodigde ambtsdragers bestaan. Voor de zittende kerkenraadsleden geen reden om bij de pakken neer te zitten. Men ging het gesprek aan met een groep betrokken gemeenteleden. Dat leverde meer op dan alleen vervulde plaatsen in de kerkenraad. Om andere kerkenraden te inspireren nam Kerkbeheer contact op met één van de initiatiefnemers, ds. Peter Verbaan.

Mensen gezocht voor een openstaande vacature

Ds. Verbaan: "In Ermelo proberen we vrijwilligers te laten rouleren. Daardoor zit men niet te lang op één plek. Ook nieuwe mensen binnen de gemeenten proberen we hierbij te betrekken. Of te taakgericht of gavengericht mensen werft is een spannende verhouding. Wij denken dat het taak- én gavengericht moet zijn." In een gemeente kunnen mensen worden gevraagd voor bepaalde taken. Er kunnen ook mensen worden gevraagd om taken te verrichten. Dit zijn twee verschillende benaderingen die om een uitwerking vragen. Eerst gaan we in op de veel voorkomende manier van vrijwilligers werven: er is een vacature en men gaat op zoek naar mensen die deze vacature kunnen vervullen. Mensen hebben vanuit hun opleiding of professionele achtergrond vaak al ervaring opgedaan in een bepaald werkveld en het kost hen weinig moeite om deze ervaring in de kerkelijke gemeente in te zetten. Daarbij kunnen mensen

schuiven in bepaalde taken. Bijvoorbeeld: iemand is al jaren bezoeker en bij een vacature voor ouderling komt zij in beeld vanwege haar reeds opgedane ervaring. Daarnaast moet evenwel gekeken worden of de vacature bij iemands leven past. Een jonge student die net is afgestudeerd en wil gaan reizen kan (tijdelijk) niet worden gevraagd voor het ambt van diaken. Taken moeten passen bij mensen. Daarbij zijn er, verhoudingsgewijs, maar enkele ambtsdragers nodig. Ds. Peter Verbaan: "Een paar bestuursmensen die de toon zetten zijn voldoende. Daarnaast zijn er veel praktische taken die door vele anderen kunnen worden verricht."

Taken voor betrokken mensen

Daarmee komen we bij een andere benadering: mensen vragen naar mogelijkheden. Niet: je bent ouderling-kerkrentmeester en wat kun je nog meer? Maar, wat kun jij bijdragen aan onze gemeente? De neiging om ervaren mensen te vragen voor

taken is dominant. Onervarenheid echter hoeft niet minder betekenisvol te zijn. Het is een teken van betrokkenheid als iemand zich wil inzetten en niet al volledig toegerust is. Die toerusting kan tijdens de taak tot stand komen en bovendien zijn er in de gemeente wellicht mensen die iemand op weg willen helpen of willen begeleiden. Dat maakt de entree tot een taak lichter.

De Hervormde (wijk) gemeente Ermelo hanteerde beide benaderingen

In de Hervormde gemeente te Ermelo ging de kerkenraad niet direct aan het werven voor de vrijgekomen vacatures. Er vond eerst een bezinning plaats. Dat begon in de kerkenraad. De kerkenraadsleden hebben eerder zelf immers ook hun afwegingen gemaakt. In de kerkenraad werden mogelijk bezwaren open en eerlijk besproken. Ds. Peter Verbaan: 'we vroegen elkaar naar mogelijke aarzelingen, wat er is mee- of tegengevallen en waar

we tegenaan lopen'. Dat bleek een goede basis voor de volgende stap in het bezinningsproces: de uitkomsten delen met de gemeenteleden. In een brief aan alle gemeenteleden werden de zorgen gedeeld. Vervolgens werd er een geselecteerde groep mensen uitgenodigd voor een gespreksavond. Ds. Verbaan: 'met hen hebben we als kerkenraad gesproken over principiële en praktische bezwaren om als ambtsdrager de gemeente te dienen'. Zaken als gebrek aan tijd en weinig trek in vergaderen zijn voorbeelden van praktische bezwaren. Principiële gesprekspunten leverden gesprekken op over het wezenlijke van het ambt en van de gemeente. Ds. Verbaan: 'steeds moeten we als kerkenraad de gemeente informeren waarom we ook alweer diakenen, ouderlingen en kerkrentmeesters nodig hebben. In de beeldvorming overheersen de praktische taken, maar bezig-zijn met de cijfers is ook geestelijk leidinggeven aan de gemeente'.

Een nieuwere generatie heeft bij het woordje trouw een andere connotatie dan een oudere generatie

Bijna voltallige én ontspannen kerkenraad

Het proces van bezinning in de gemeente van Ermelo leverde niet alleen een bijdrage aan de onderlinge verhouding en zorg voor elkaar, maar ook een zekere ontspanning. Ds. Verbaan: "zorgen zijn gedeeld met de gemeente en die is daarmee ook medeverantwoordelijk." Daarnaast leverde de bezinning meer op dan alleen aandacht voor het werven. Ds. Verbaan: "in een groep kunnen gevoelens, ook van ex-ambtsdragers, worden geneutraliseerd of ontzenuwd. Er zijn altijd mensen die bepaalde gedachten hebben aan bijvoorbeeld het werk van de ouderling. Het is goed om daarover van gedachten te wisselen, want de beeldvorming of de beleefde ervaring kan een belemmering zijn voor het leve-

ren van een bijdrage of zich beschikbaar te stellen voor bepaalde taken." Tenslotte vonden er, naar aanleiding van de groeps gesprekken, ook één-op-één gesprekken plaats. Die heeft ds. Verbaan ervaren als waardevol.

Proces genereerde energie

In Ermelo leidde het bezinningsproces rondom de ambten en de vacatures niet alleen boeiende gesprekken op. Het spreken over het leven en werken in de gemeente bracht energie voort die bij louter werving van ambtsdragers niet zou zijn losgekomen. Dat is de winst van het Ermelose proces. Ds. Verbaan: "in eerste instantie spraken we als gemeente over de praktische en principiële bezwaren bij het ambt, maar gedurende de tijd kwamen we meer te spreken over de onderliggende waarden. Een nieuwere generatie heeft bij het woordje trouw een andere connotatie dan een oudere generatie. Zonder die verschillen teniet te doen kan er worden bekeken wat er van belang is voor het voortbestaan van de gemeente. Die nieuwe generatie vertolkt ook het gevoel van de gemeente van vandaag en morgen en verwachtingen moeten voortdurend over en weer worden afgestemd. Ook daarin ben je het geweten van de gemeente, zoals het bevestigingsformulier het zo mooi uitdrukt."

Creativiteit levert iets op

Kerkenraden die met de nodige creativiteit nadenken over de vervulling van vacatures, worden het niet gemakkelijk gemaakt. Een bezinningsproces doe je niet op een achternamiddag met enkele mensen. Het

vereist zorgvuldigheid, een goede verstandhouding en een goede sfeer. Daarmee zijn de vacatures nog niet vervuld, maar in alle eerlijkheid spreken over het wezenlijke van ambt en gemeente levert gespreksstof op. Als je daar richting en betekenis aan kunt geven als kerkenraad kan er wellicht een bepaalde ontspanning komen. En hopelijk voldoende mensen om vacatures te vervullen. In Ermelo hanteerde men ook het principe *more is less*. Ds. Peter Verbaan: "in onze gesprekken keken we ook naar hetgeen minder kon. Niet alle kerkenraadsleden moeten in een viering dienst hebben. Verder proberen we met alle gemeenteleden eens per jaar een contactmoment te hebben. Bij de een volgt hieruit een bezoek, de ander houdt het liever bij een bezoek eens in de paar jaar. Verwachtingen over en weer zijn belangrijk om uit te spreken."

Werkwijze Hervormde (wijk)gemeente te Ermelo in het kort:

1. bezwaren inventariseren in kerkenraad
2. gesprek of bezinning in kerkenraad over de plussen en de minnen
3. aandachtspunten formuleren
4. ambtsdragers werven met indringende brief (waarin opgenomen de zorgen en de vacatures)
5. organiseren van gespreksavond
6. minimale uitkomst: transparantie. Maximale uitkomst: ambtsdragers of vrijwilligers.

Met dank aan ds. Peter Verbaan, predikant van de Hervormde wijkgemeente te Ermelo, die het proces in Ermelo mede begeleidde en de VKB informeerde.

Bouwsculptuur Kerkdriel

Tekst Dr. Jan Dirk Wassenaar

Beeld Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Onlangs verscheen een schitterend boek over de verdwenen Sint-Maartenskerk van Kerkdriel (Betuwe). Het betreft de vijfde uitgave in een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnitieerde serie studies. Eerder kwamen lijvige publicaties over de Utrechtse Dom, de Sint-Eusebiuskerk te Arnhem, de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch en de Sint-Maartenskerk te Doorn op de markt.

Auteur van het nieuwe deel: kunsthistorica (dr.) Elizabeth den Hartog. Zij is verbonden aan de Universiteit Leiden als specialist op het gebied van middeleeuwse architectuur en sculptuur.

Op 23 april 1945 bliezen Duitse troepen de toren van de laatgotische kerk van Kerkdriel op. Het bouwwerk belandde op het schip, dat instortte. Hoewel de kerk een rijke inventaris met veel bouwsculptuur en schilderijen had, en de wens tot restauratie bestond, draaide het uit op afbraak en nieuwbouw op dezelfde plaats. Zo ging een van Nederlands mooiste dorpskerken verloren. Gelukkig kwam de sculptuur na allerlei omzwervingen in de collectie van de Rijksdienst terecht. Topstukken zijn de profeten uit het schip en het transept en de reeks van de wijze en dwaze maagden uit het schip. Ook heel bijzonder was de reeks gewelfschilderingen uit het koor die in een serie negentiende-eeuwse aquarellen is overgeleverd. In het boek wordt gepoogd de plaatsing, de datering en de betekenis van de sculptuur te achterhalen en vragen te beantwoorden als waar de beeldhouwers vandaan kwamen en waarom deze kerk een zo uitzonderlijke rijke versiering kende.

Ik noemde het boek over de verdwenen Sint-Maartenskerk van Kerkdriel 'schitterend'. De inhoud (tekst en beeld) zijn van uitzonderlijke klasse. Hetzelfde geldt voor de uitvoering. Elizabeth den Hartog, de Rijksdienst en WBOOKS mogen trots zijn op het resultaat van hun inspanningen.

De schatten van de kerk van Kerkdriel raakten verdwenen of beschadigd door oorlogsgeweld. Nog steeds is erfgoed niet altijd veilig, al is er in ons land gelukkig geen sprake van oorlogsgeweld. Het is onder meer aan kerkrentmeesters om er op toe te zien dat er geen belangwekkend materiaal uit het verleden wegraakt of vernield wordt. Helaas zijn daar wel voorbeelden van te noemen, ook uit het recente verleden.

De Maartenskerk vanuit het westen gezien na het opblazen van de toren. Op de voorgrond liggen de resten van de toren. Een deel van het schip en de noordelijke zijbeuk staan nog overeind. Het transept heeft de aanslag redelijk goed overleefd, al is het kruisingsgewelf zwaar beschadigd (foto RCE 303741).

Wijze maagd uit de zuidelijke zijbeuk (foto RCE 12887-48469, Chris Booms)

Elizabeth den Hartog, *Over profeten, wijze en dwaze maagden en de middeleeuwse mens*. Een studie naar de verdwenen kerk van Kerkdriel en haar bouwsculptuur; WBOOKS, Zwolle, 2018; gebonden uitgave, 127 p.; ISBN 9789462582835; prijs: € 29,95.

Voorlichtingsbijeenkomsten voor leden met een Kerkelijke Begraafplaats

Aankomend voorjaar organiseert de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen opnieuw een drietal voorlichtingsavonden in het land.

We geven u alvast de data en locaties:

- Maandag 8 april 2019 in "Het Hoogepad", Beekbergen
- Donderdag 11 april 2019 in "De Oerdracht", Joure
- Woensdag 24 april 2019 in de "Alexanderkerk", Rotterdam

U kunt deze data alvast reserveren, inhoudelijke informatie volgt.

Cursussen voor kerkrentmeesters

Kerkrentmeesters die meer willen weten van beheerszaken kunnen een cursus volgen. De VKB organiseert, in samenwerking met de Academie van de Protestantse Kerk cursussen in het gehele land.

Zo zijn er cursussen in Arnhem, Heerenveen, Leeuwarden, Rotterdam, Goes en Utrecht.

Kijk voor meer informatie op de site van de Protestantse Kerk, waar ook kan worden aangemeld voor één van de cursussen:

www.protestantsekerk.nl/actief-in-de-kerk/leren/trainingen/kerkrentmeester-4

Introductie: Nelline Breukhoven

Het VKB bureau ondersteunt haar leden, het bestuur en ook de verschillende afdelingen van de vereniging. Op het bureau richt Adam van Bergeijk zich nu voornamelijk op het versterken van de negen afdelingen en hun besturen. Er wordt gewerkt aan goede en gevarieerde programma's die vervolgens regionaal kunnen worden aangeboden.

Dit is onder meer mogelijk omdat het bureau vanaf 1 januari een nieuwe medewerkster in dienst heeft. Haar naam is Nelline Breukhoven en zij is financieel-administratief medewerkster. Nelline zal zich even kort voorstellen:

Mijn naam is Nelline, ik ben 22 jaar, geboren in Terneuzen en sinds kort woon ik samen met mijn man, Matthijs Breukhoven, in Rotterdam. Vorig jaar hebben we allebei onze conservatorium studie afgerond. Hij op het orgel en ik op de blokfluit. Van alleen blokfluitspelen kan je niet leven en aangezien ik ook nog andere interesses had, waaronder administratie, ben ik in oktober 2018 begonnen met de studie SPD Bedrijfsadministratie.

Om meer ervaring op te doen, ben ik penningmeester geworden bij onze kerk. Toen er bij de VKB een vacature was voor een parttime baan als administratief medewerker, heb ik gelijk gesolliciteerd.

Het is een gezellig klein kantoor, qua leeftijd erg gevarieerd, dat vond ik erg prettig. En het VKB kantoor zit in een prachtig, net gerenoveerd, historisch pand. Dat was wel een pluspunt. De werkzaamheden zijn ook erg gevarieerd, we krijgen te maken met vragen van kerken uit het hele land. Dat is ontzettend leerzaam.

Naast het werk bij de VKB en mijn studie geef ik nog blokfluitles, ik lees veel en ik knutsel graag met hout. De werkplaats in de berging van ons flatje is al ingericht, de beitels voor mijn draaibank liggen alleen nog te wachten op hun slijpbeurt. Misschien dat er ooit nog blokfluiten gemaakt gaan worden, wie weet.

En al deze dingen zijn best goed te combineren met een eigen huishouden. Vooral omdat mijn man goed meehelpt, laten we dat niet vergeten.

Werk, bid & bewonder

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR

In Dordrecht is het nodige werk gemaakt van 400 jaar Dordtse Synode van 1618-1619. Ook het Dordrechts Museum kon uiteraard niet achterblijven. Er is uitgepakt met een tentoonstelling over 'kunst en calvinisme'. Deze is te bezichtigen tot en met 26 mei 2019.

Tentoonstelling in Dordrechts museum

Dr. Marianne Eekhout is conservator stadsgeschiedenis bij het Dordrechts Museum. Zij heeft de tentoonstelling samengesteld en er ook een boek over geschreven. Dat is getiteld: 'Werk, bid & bewonder. Een nieuwe kijk op kunst en calvinisme'. Het is uitgegeven bij Walburg Pers en kost € 19,95.

Het is een leuke en mooie tentoonstelling geworden. Daarom is het de moeite waard om ervoor naar het Dordrechts Museum te trekken. Het is ook wel aan Marianne Eekhout toevertrouwd, om juist vanuit de Tachtigjarige Oorlog te starten met het tonen van het cultureel erfgoed van de gereformeerde elite. De Dordtse Synode vond plaats tijdens het twaalfjarig bestand in die permanente staat van oorlog tussen de Nederlanden en Spanje. Eekhout promoveerde op een proefschrift over de materiële herinnering aan de Tachtigjarige oorlog. Dus ze weet waar ze het over heeft.

Mythes over calvinisme en kunst

Boek en tentoonstelling zijn echter aan een kapstok opgehangen, die het allemaal wat spannender moeten maken. En daar heb ik wel wat vragen bij. Het zit hem al in de ondertitel. Het zou gaan om een 'nieuwe kijk'. Er zouden mythes zijn over de relatie 'kunst en calvinisme' die nu worden ontkracht en worden genuanceerd. Om het kort de zeg-

gen: de oude calvinisten waren veel minder streng, somber en sober dan de 'mythe' wil. De mythes zijn de volgende:

- calvinisme en tolerantie gaan niet samen;
- naakt was verboden;
- calvinisten dragen alleen maar sobere, zwarte kleding;

En wat blijkt: de gegoede gereformeerde burgerij is helemaal niet zo intolerant, heeft best schilderijen met bijbels of antieke taferelen waarop naakt voorkomt en kleedt zich kleurrijker en frivoler dan de doperse Amish. Is dat nieuws?

Wat zeggen die mythes eigenlijk?

Wat zeggen dit soort 'mythes' nu eigenlijk? Die zeggen mijns inziens vooral iets over het hedendaags gebruik van het woord 'calvinistisch'. Dat is namelijk een 'scheldwoord' geworden dat associaties oproept met benepenheid, zedelijk moralisme, dogmatisme, uitverkiezing, plichts- en roepingsbesef, arbeids-ethos. Maar hoe ziet het historisch calvinisme er nu feitelijk uit, laat staan Calvin zelf? En dan nog, waren die gegoede 'gereformeerde' burgers uit de steden van Holland en Zeeland wel zo 'calvinistisch', al waren ze lid van de nationale Gereformeerde Kerk?

Vanaf de Reformatie in de lage landen is er een verbond geweest tussen zeg maar 'rekkelijken' en 'pre-

ciezen'. En men oriënteerde zich op de kerkhervormer Calvin, omdat deze meer ruimte gaf dan Luther aan een geordend verzet tegen een hogere overheid. Maar er was vanaf het begin een samengaan van min of meer religieuze christen-humanisten à la Erasmus en de hardcore calvinistische gereformeerde predikanten. Was de opstand nu '*religionis causa*' of '*libertatis causa*'? Ging het om de godsdienst of om de (handels)vrijheid? Natuurlijk beide, maar dat wil niet zeggen, dat iedereen zomaar doortrokken was van de calvinse leer, spiritualiteit en *praxis pietatis*, noch bij de hogere kringen, noch bij het gewone volk.

Niet voor niets kwam er vrij snel een beweging op gang die nu de Naderere Reformatie wordt genoemd. Daarin werd een serieus nemen van de uitgangspunten bepleit, een doorgaande heiliging van het leven, een doorleefdere vorm van geloven, een verdergaande kerstening van het persoonlijke en publieke leven. Het is deze stroming waarop onze huidige reformatische 'zuil' zich oriënteert, wel degelijk behoorlijk streng, sober en somber, althans gezien vanuit een bourgondisch seculier perspectief. Het is deze uiting die vandaag beeldvormend is bij de term 'calvinistisch', denk ik, gekoppeld aan het werk van de bekende Duitse socioloog Max Weber, die de opkomst van het kapitalisme koppelde aan de calvinistische ethiek van spaarzaamheid en hard werken.

Groot deel van de gegoede burgerij bleef 'gereformeerd'

De strijd tussen Remonstranten en Contra-remonstranten werd beslist tijdens de Dordtse Synode. Het betekende dat een deel van de 'rekelijken' buiten de nationale Gereformeerde Kerk kwam te staan (de Remonstranten). Maar vele 'rekelijke' gegoede burgers kozen eieren voor hun geld en bleven lid van de Gereformeerde Kerk. Zeker ook niet-leden konden in de Republiek hun vleugels uitslaan en fortuin vergaren (Doopsgezinden, Lutheranen, Remonstranten, Joden), maar voor politieke en bestuurlijke functies was gereformeerd zijn (pas vanaf eind 18e eeuw komt de aanduiding 'hervormd' op) een must of in ieder geval een pré. Ondertussen benutten de gegoede, rekelijke gereformeerden de ruimte die er was om hun inderdaad minder strenge, sombere

en sobere leven vorm te geven. Dat wordt zeker mooi in beeld gebracht in het boek van Marianne Eekhout en in de tentoonstelling in het Dordrechts Museum. Maar of daarmee het 'calvinisme' nu opeens ontdaan is van een verkeerde beeldvorming? Het is maar net wat je onder 'calvinisme' verstaat.

In ieder geval wordt wel duidelijk dat er in 'gereformeerde' kerken die zich vanouds voor de formulering van hun belijdenissen en voor hun kerkinrichting hebben georiënteerd op het Genève van Calvijn en op het Straatsburg van Bucer er altijd een veel grotere breedte aan (culturele) opvattingen heeft bestaan dan wat de hedendaagse seculier Nederlander associëert bij de term 'calvinistisch'.

Marianne Eekhout (1984) is conservator stadsgeschiedenis bij het Dordrechts Museum.

Kerkrentmeesters in Groningen, Drenthe, Friesland en Noord-Holland

Deadline 1 april 2019 is zomaar zover!
Subsidie aanvragen?
Subsidie afhandelen?
Bel of mail ons nu!

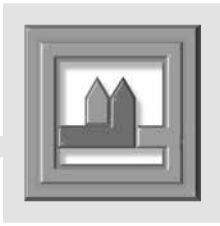
Kerkenbeurs
22-23 maart 2019
Jaarbeurs Utrecht
Bel of mail
voor entreekaarten!

058 -212 3592
info@sbkg-noordnederland.nl
www.sbkg-noordnederland.nl

Wij helpen u ontzorgen bij:

- - onderhoud / restauratie / verbouw / herbesteding
- - gebouwenbeheer / groen en duurzaam
- - subsidie- en fondsaanvragen / financiering

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Jacoba Annigje Visser – Pol,
Arnhem, 43 jaar wijkpenningmeester

Lidewij Cornelia Verhoeven –
Jongeneel, Oud-Alblas, 53 jaar
medewerkster verjaringsfonds

Lucas Postma,
Oudehaske, 56 jaar organist

Aiko Akkerman,
Winschoten, 50 jaar organist

Jan Hendrik Muller,
Winschoten, 50 jaar organist

GOUD

toegekend aan:

Arie Burggraaf,
Gouderak, 41 jaar organist

Ineke ten Brug,
Nijverdal, 40 jaar organiste

Jan Sjoerd van der Vaart,
Oosterhout, 40 jaar organist

Willem Hendrik Zoerink,
Ruurlo-Barchem, 38 jaar kerkrent-
meester/bouwcoördinator

ZILVER

toegekend aan:

Teunis Johannes Groenendijk,
Alblasserdam, 25 jaar organist

Gijsbert Brouwer, Apel-
doorn, 30 jaar organist

Harmannus Augustinus Wessels,
Appingedam, 25 jaar koster

Hendrikus Schuurman,
Dalfsen, 25 jaar koster-beheerder

Johannes Puttenstein,
Dieren, 28 jaar organist

Pietie Marijke Stienstra,
Drachtstercompagnie,
31 jaar organiste

Marinus Bregman,
Gouderak, ruim 25 jaar koster

Annetje Koenen – Groenheide,
's-Gravenzande, 25 jaar koster

Gerrit Hendrik Lammers,
Zelhem, 25 jaar administrateur
en ouderling-kerkrentmeester

BRONS

toegekend aan:

Hendrik Schuurman,
Daarle, 12,5 jaar koster

Teo van der Vlies, Rotterdam-
Noordrand, ruim 14 jaar
kerkrentmeester

EREPENNING VKB

toegekend aan:

Hilbert Duursma,
Willemsoord-Peperga-Blesdijke,
circa 30 jaar diverse functies

J.A. Visser – Pol, Arnhem

A. Burggraaf, Gouderak

L. Postma, Oudehaske

I. ten Brug, Nijverdal

A. Akkerman en J.H. Muller, Winschoten

M. Bregman, Gouderak

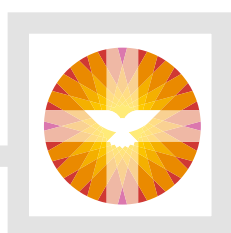
*A. Koenen – Groenheide,
's-Gravenzande*

H. Schuurman, Daarle

*H. Duursma,
Willemssoord-Peperga-Blesdijke*

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Willem Barendrecht,
Maassluis, 40 jaar predikant

GOUD

toegekend aan:

Leonard Dijkstra, Amsterdam
Noord, ruim 34 jaar verzorgen van
de verspreiding en achtereenvol-
gens redactie van het kerkblad

Loesje Hendrika Moseman, Nisse, 32
jaar leidster van de zondagschool

ZILVER

toegekend aan:

Herman te Kieft, Nijmegen,
24 jaar diverse functies

BRONS

toegekend aan:

Johannes Mouthaan, Leerdam, ruim
12 jaar pastoraal medewerker

L. Dijkstra, Amsterdam Noord

W. Barendrecht, Maassluis

L.H. Moseman, Nisse

van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een
nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de
Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw in-
gebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl

Foto's Frank Hanswijk

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

JOYCE DEN HOLLANDER-OSSEWAARDE
010 40 60 817
info.vkb@mmc.com

